

Висновки. Внаслідок проведених досліджень встановлено, що для подолання стану спокою насіння потрібна стратифікація протягом 70-75 дн. за температури 2-4 °С. Найкращим субстратом стратифікації для досліджуваних сортів хеномелесу японського є тирса, мох та пісок. Оптимальним строком для живцювання хеномелесу є червень та перша половина липня, живцями заготовленими з апікальної частини пагона.

Література

1. Андрієнко М.В. Малопоширені ягідні і плодові культури / М.В. Андрієнко, І.С. Роман. – К.: Изд-во "Урожай", 1991. – 168 с.
2. Балабак А.Ф. Кореневласне розмноження малопоширених плодових і ягідних культур: монографія / Анатолій Федорович Балабак. – Умань: Вид-во "Оперативна поліграфія", 2003. – 109 с.
3. Гайдамак В.Н. К вопросу о стратификации семян хеномелеса Маулея в плодах / В.Н. Гайдамак // Проблемы аллелопатии. – К.: Вид-во "Наук. думка", 1978. – С. 145-150.
4. Тарасенко М.Т. Зеленое черенкование садовых и лесных культур / М.Т. Тарасенко. – М.: Изд-во ТСХА, 1991. – 272 с.
5. Фаустов В.В. Биологические основы технологии зеленого черенкования садовых культур: автореф. дисс. на соискание учен. степени д-ра с.-х. наук / В.В. Фаустов. – М., 1991. – 35 с.
6. Шайтан І.М. Високовітамінні плодові культури / І.М. Шайтан, С.П. Клименко, Р.Ф. Клєєва, В.Г. Анпілогова. – К.: Изд-во "Урожай", 1987. – 102 с.
7. Иванова З.Я. Биологические основы и приемы вегетативного размножения древесных растений стеблевыми черенками / З.Я. Иванова. – К.: Изд-во "Наук. думка", 1982. – 287 с.

Балабак А.Ф., Пушка И.М. Агробіологічні особливості вирощування посадочного матеріалу хеномеліса японського сортів Вітамінінний та Цитринний з насіння і стеблевих черенків

Обсуждены вопросы изучения семенной продуктивности, влияния периода и субстрата стратификации на прорастание семян, а также изучены регенерационные способности стеблевых черенков сортов хеномелеса японского Витаминный и Цитринный в зависимости от сроков черенкования и типа черенка.

Balabak A.F., Pushka I.M. Agrobiological features of growing of planting of material of *Chaenomeles japonica* sorts Vitamin and Citron from seed and pedicellate cuttings

The issue of studying seed productivity, influence of the period and substrate of stratification upon the germination of seeds and that of studying the regeneration ability of stem cuttings of promising varieties Vitamin and Citron of *Chaenomeles japonica* depending on the term of the propagation of cuttings and the cutting type are discussed.

УДК 582.937:635.927

Доц. О.М. Гриник, канд. с.-г. наук;

доц. Н.Є. Горбенко, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТРОДУКЦІЇ БАРВІНКУ МАЛОГО (*VINCA MINOR* L.) У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Наведено характеристику барвінку малого (*Vinca minor* L.) та його внутрішньовидових таксонів, вперше подано їх детальний опис. Розглянуто способи розмноження барвінку малого, особливості вегетативного розмноження. Описано швидкість розростання виду в різних умовах культивування.

Ключові слова: барвінок малий, декоративні форми, сорти, культивари, розмноження, культивування, лісові фітоценози.

Вступ. Рід Барвінок (*Vinca* L.) належить до родини барвінкових (*Aposynaceae* Juss.). Барвінок малий (*Vinca minor* L.) виростає у центральній та південній Європі, на Кавказі, у південно-західній Азії (Туреччина). Це багаторічна, трав'яна, вічнозелена, сланка рослина (за окремими даними півчагарничок), під землею утворює довге кореневище (60-70 см) на глибині близько 5 см. Листки цільні, видовжено-еліптичні, квіти одиночні, правильні, двостатеві, з чашоподібним 5-розділним синім або темно-блакитним віночком, з'являються найчастіше у травні, інколи у липні-серпні. Плід – листянка, що дозріває в липні-серпні. Квітучі пагони ортотропні (прямостоячі), вегетативні пагони – плагіотропні (простерті, сланкі), вкорінюються. Сировину барвінку малого (*Herba Vinca minoris*) використовують як в офіційній, так і у народній медицині. Вид здавна культивується, а наприклад, у Північній Америці натуралізувався і є інвазійним. Це поліморфний вид, у декоративних підвидів і форм віночок буває білого, рожевого, блакитного, пурпурового кольорів та різної форми, листки із кольоровими плямами. Це лісова рослина, що може зростати на ділянках різної освітленості у листяних лісах (в умовах D₁₋₃, C₂-C₃ Полісся, Лісостепу, Степу). Рослина тіньовитривала, мегатроф, ксеромезофіт [1, 5-7, 10, 15, 16]. В Україні дотепер не існує ґрунтовних досліджень виду у природних фітоценозах. Докладно цей вид у культурі досліджено у дендропарку Софіївка [14].

Росте барвінок малий у листяних лісах, переважно у грабових чи грабово-дубових, схильний утворювати суцільні зарості на чималій території. Цвіте у травні. Поширений у багатьох областях України (здебільшого у Карпатах та Поліссі, де є потенційні сировинні території). Загалом біологічний запас сировини барвінку становить близько 100 т. Вид входить до переліку лікарських рослин, запаси яких дуже обмежені і збирання здійснюється за квитками органів лісового господарства, погодженими із державними органами охорони природи [9, 13].

Отже, цей вид у природі та культурі потребує додаткового вивчення.

Мета та завдання досліджень. Вивчити формове різноманіття барвінку малого, дослідити його розмноження, особливості культивування в умовах Львівської обл., оцінити перспективи інтродукції.

Методика досліджень. Основні зважування та вимірювання проведено за загальноприйнятими ботанічними та ресурсознавчими методиками у 100-кратній повторності, для вивчення вегетативного розмноження – у 200-кратній. Вимірювання швидкості поширення виду проводили у 10-кратній повторності на квадратних ділянках (1×1 м) [2, 3, 8, 11-13].

Результати досліджень. Проведено оцінювання природних популяцій та культивованих рослин барвінку малого (*Vinca minor* L.) в умовах Львівської обл. (Сколівський, Пустомитівський, Миколаївський, Стрийський райони), звідки був отриманий матеріал для вегетативного та генеративного розмноження. Також протягом 2004-2012 рр. було досліджено провідні підприємства-виробники садивного матеріалу, ботанічні установи, приватні колекції для виявлення декоративних форм барвінку малого.

Для барвінку малого важливі такі способи розмноження: генеративне (насінням) та вегетативне (живцями, поділом, кореневищем). Спосіб вегетативного розмноження у літературі зазначено як основний для поширення виду та розмноження декоративних форм [4, 5, 8, 12, 14]. Під час досліджень було вивчено такі морфометричні показники. Середня маса надземної частини однієї рослини змінювалась в межах від $32,7^{+12,1}$ до $48,9^{+16,3}$ г, середня кількість листків на пагоні – від $9,3^{+3,4}$ до $17,4^{+4,2}$ шт. Виявлено значні зміни у нагромадженні деяких компонентів хімічного складу надземної фітомаси. Залежно від особливостей популяції і терміну проведення аналізу рослин протягом вегетації наявність сухих речовин надземної частини становила від 9,8 до 18,9 %, а вміст загального цукру – від 0,32 до 1,02 %.

Варто зазначити, що у певних випадках ми не виявили квітучі або плодоносні рослини на значних площах заростей у лісових фітоценозах протягом кількох вегетаційних сезонів. Про здатність барвінку швидко утворювати вегетативне потомство та щільні куртини, слабо утворювати насіння наголошують науковці та дослідники. Це дає підстави стверджувати, що більшість досліджуваних у природі рослин цього виду завдяки вкоріненню пагонів утворюють так звані клональні популяції. Для більш ґрунтовних висновків потрібно провести оцінювання вікової структури популяцій та генетичне дослідження, що підтвердить або спростує це припущення [4, 14].

Для дослідження генеративного розмноження зібране насіння барвінку малого висівали у відкритий ґрунт та у спеціальну розсадну суміш у ящиках (закритий ґрунт) (2009-2010 рр.). Ґрунтова схожість насіння змінювалась від 14 до 23 %. У ящиках закритого ґрунту насіння загортали на глибину від 0,5 до 2,0 см. Найкраща схожість насіння за глибини загортання 0,5 см – 68 %. Проростання насіння за температури $+20-25^{\circ}\text{C}$ відбувалося за 18-22 дні. Останні насінини у досліді проростали до 27 днів. Особливістю вирощування насіння барвінку малого є необхідність обприскування та прикривання ґрунтових посівів до моменту проростання (від 14 до 17 днів). Такі показники схожості насіння та низька насіннева продуктивність виду свідчать про малу перспективність генеративного розмноження.

Вивчено регенераційну здатність відрізків кореневища барвінку малого, що значною мірою залежить від довжини і маси кореневища, а також способу поділу його на частини. Так, найкращий матеріал було отримано з найбільших кореневищ довжиною більше 50 см. При цьому глибина посадки відрізків не перевищувала 5-6 см – глибини кореневища дорослої рослини. Поділ частинами кореневища проводили у травні-червні, а стебловими напівздерев'янілими живцями – у червні-липні. Дані про вкорінення частин кореневища у ґрунті та стеблових живців у воді барвінку малого наведено у табл.

Дані таблиці відображають тенденцію росту відсотка вкорінення відрізків кореневищ зі збільшенням їх довжини до 2,5 см та зменшення – за більшої довжини (5,0, 7,5, 10,0 та 15 см). Так, максимальний середній частка вкорінення відрізків живців довжиною 2,5 см становив $89,4^{+3,95}$ %. Мінімальні середні значення частки вкорінення частин кореневища спостерігалися за довжин відрізків 1,0 та 15,0 см – відповідно $35,3^{+2,05}$ та $33,8^{+3,13}$ %.

Табл. Вкорінення частин кореневища та живців барвінку малого (2006-2009 рр.), %

№ п.п.	Відрізки кореневища різної довжини, см							Стеблові живці
	1,0	1,5	2,5	5,0	7,5	10,0	15,0	
1	37,4	50,6	93,4	53,1	52,1	50,3	36,9	24,6
2	36,5	49,2	87,6	45,1	43,2	44,8	34,8	27,9
3	32,1	51,3	88,4	42,9	46,1	43,9	35,8	23,2
4	35,2	49,7	91,5	47,3	42,9	39,1	29,7	25,1
5	36,5	50,9	88,3	51,8	41,6	42,1	31,8	25,8
6	34,7	53,3	87,5	53,2	47,5	40,9	34,7	26,3
M ^{±m}	$35,3^{+2,05}$	$50,8^{+2,51}$	$89,4^{+3,95}$	$48,6^{+4,64}$	$45,3^{+6,79}$	$43,2^{+7,06}$	$33,8^{+3,13}$	$25,4^{+2,50}$

Із збільшенням довжини відрізків кореневища та їх маси збільшується і кількість пагонів, що утворюються із одного відрізку. Максимальна кількість пагонів, що утворилась із одного відрізку кореневища довжиною 1,0 см, становила 3 шт., із відрізку довжиною 1,5 см – 6 шт. Але треба зазначити, що збільшення довжини відрізків кореневища (більше 2,5 см) призводило до зменшення кількості утворених пагонів, в окремих випадках – і до повної їх відсутності. Аналогічні дослідження здійснювали і для живців із вегетативних пагонів. Так, відділявся півздерев'янілий живець із декількома меживузлями з метою подальшого вкорінення у воді. При цьому вкорінення мало такий показник – $25,4^{+2,50}$ %. Цей спосіб вкорінення, на нашу думку, може стати заміником або доповненням ґрунтовому вкоріненню у промисловому вирощуванні барвінку малого та його культиварів.

Під час дослідів виявлено, що вкорінення частин кореневища барвінку малого залежить не лише від довжини і маси відрізків, але й від того, до якої частини кореневища материнської рослини вони належать. Найбільш пагоноутворюючими є відрізки кореневища, ближчі до надземної частини материнської рослини. Чим далі відрізок береться від надземної частини материнської рослини, тим менша його здатність вкорінюватися.

Під час дослідження формового різноманіття було виявлено, що в умовах Львівської обл. найбільш поширена білооблямкована форма барвінку малого (*V. minor f. albo-marginata*). Характеризується більш округлими листками до 3 см у довжину і нерівнобілою облямівкою по краю. Росте повільніше за вид і майже не цвіте. Також трапляється золотаво-строката форма – *V. minor f. aureo-variegata*, що має дрібні листки. На яскраво-зеленому блискучому фоні його листків виділяються чітко окреслені численні золотаво-жовті поздовжні смужки невизначеної форми. Подекуди трапляється білоквіткова форма – *V. minor f. alba*.

Протягом дослідження було виявлено 8 нових внутрішньовидових таксонів барвінку малого, що раніше не були детально описані у вітчизняній літературі, або згадка про таксон відсутня. Це такі форми та сорти.

Vinca minor 'Atropurpurea' (син. *V. m.* 'Purpurea', *V. m.* 'Rubra'). Вічнозелений багаторічник, що широко розростається, близько 10 см у висоту з яйцеподібними темно-зеленими листками та глибоко червонувато-фіолетови-

ми квітками 2,5 см у діаметрі. Максимальне поширення – 1,0-1,5 м. Досягнення максимальних розмірів – через 5-10 років.

Vinca minor 'Multiplex' – культивар, подібний до *Vinca minor* 'Atropurpurea', але з із виповненими синіми квітками.

Vinca minor 'Argenteovariegata' (син. *V. m.* 'Variegata'). Грунтопокривний швидкорослий вічнозелений багаторічник до 10 см у висоту з сірувато-зеленими овальними листками з кремово-білим облямівками. Квітки світло-фіолетово-сині до 2,0-2,5 см у діаметрі. Листки рослини бувають зелені, сіро-сріблясті та білі, а квітки сині та пурпурові. Максимальне поширення – 0,5-1,0 м. Досягнення максимальних розмірів – через 5-10 р.

Vinca minor 'Azurea Flore Pleno' (син. *V. m.* 'Caerulea Plena', *V. m.* 'Flore Plena'). Простертий вічнозелений багаторічник до 15 см у висоту з темно-зеленими овальними листками та виповненими блакитними квітками діаметром 2,0-2,5 см. Колір квіток може бути блідо-синій. Максимальне поширення – 1,0-1,5 м. Досягнення максимальних розмірів – через 5-10 р.

Vinca minor f. *alba* 'Gertrude Jekyll' (син. *V. m.* 'Gertrude Jekyll', *V. m.* 'Jekyll White'). Вічнозелений багаторічник до 10 см у висоту, що формує компактні килимки, з малими темно-зеленими овальними листками. Під час цвітіння рясно вкривається чисто білими квітками 2,0-2,5 см у діаметрі. Максимальне поширення – 0,5-1,0 м. Досягнення максимальних розмірів – через 5-10 р.

Vinca minor 'Illumination'. Сорт вперше описав К. Генслер (Christy Hensler). Це найперспективніший сорт, виділений у 1995 р. [17]. Простертий вічнозелений багаторічник висотою 0,1-0,5 м із світло-жовтими, овальними листками, темно-зеленими вузько облямованими, стебла червонуваті. Квітки фіолетово-сині, 2,5 см у діаметрі, цвітуть довго – зі середини весни до ранньої осені. Квітки бувають сині. Максимальне поширення – 1,0-1,5 м. Досягнення максимальних розмірів – через 2-5 р.

Vinca minor 'La Grave' (син. *V. m.* 'Bowles's Blue', *V. m.* 'Bowles's Variety'). Швидкорослий грунтопокривний, вічнозелений багаторічник до 20 см у висоту з темно-зеленими овальними листками. Квітки фіолетово-сині, 2,5-3,0 см у діаметрі. Квітки бувають синіми. Максимальне поширення – 1,0-1,5 м. Досягнення максимальних розмірів – через 5-10 років.

Vinca minor 'Rubra plena' – із виповненою червоною квіткою. Колір квітки – пурпуровий, вона може бути як проста, так і виповнена. Вимірювання швидкості поширення видів у культурі проводили на ділянках у Львові із різним ступенем освітленості (різна експозиція прибудинкових смуг). У всіх чотирьох варіантах виявлено покриття ділянки за 4-5 років.

Під час культивування барвінок малий вирощують як на освітлених ділянках, так і як грунтопокривну рослину у тінистих місцях парків та скверів, у бордюрах, так і в контейнерах, наприклад як ампельну рослину. Барвінок може утворювати дуже щільні зарості-килими, на яких вже не оселяються інші види. Вид може вирости на ділянках будь-якої освітленості, витримувати як середньокислі (рН=6,1-6,5), так і нейтральні (рН=6,6-7,5) та середньолужні (рН=7,6-7,8) ґрунти. Вологолюбний вид, але застою води не переносить.

Властивість виду та його форм утворювати довгі пагони (до 150 см) та екологічна пластичність дозволили використати його у невеликих контейнерах глибиною близько 20-25 см у центральній частині м. Львова, де рослини не втрачають своїх декоративних властивостей, і навіть співіснують з іншими видами (наприклад, геранню зональною, бакопою, хлорофітумом, плющем, гейхерою та ін.).

Найбільш оптимальним для барвінку є вирощування на тінистих ділянках, де навіть його строкатолісті форми не втрачають декоративність. У сильно затінених місцях барвінок рідко цвіте, тому використання його форм за кольором квіток тут є недоцільним. Іншоколірні та виповнені за квітками форми барвінку малого можуть бути центром композицій на більш освітлених місцях, а також створювати вічнозелений фон для інших видів.

Барвінок малий – один із найкращих укріплювачів для невеликих схилів, а також елемент декору у композиційному вирішенні певних об'єктів. Він може існувати поруч із листяними та хвойними породами, навіть поруч із видами родини Брусничних, що займають інший ґрунтовий шар.

Отже, барвінок малий успішно культивується, зростає у багатьох районах Львівської обл. у природних фітоценозах. Вид успішно культивується у садах, парках, інших об'єктах озеленення населених пунктів, відзначається високою екологічною пластичністю, нескладний у культурі. Вид є поліморфний, має декоративні форми та сорти, 8 з них є найбільш перспективними для подальшого впровадження в культуру. Оптимальне розмноження рослини та її форм, сортів – вегетативне (рекомендується використання кореневищних відрізків довжиною 2,5 см). Барвінок малий потребує глибшого вивчення у природних фітоценозах як перспективна лікарська рослина. Успішний досвід інтродукції сортів і форм виду, наявність значної кількості внутрішньовидових таксонів свідчить про перспективність їх інтродукції в умовах Львівської області.

Література

1. Бельгард А.Л. Определитель растений лесов Украины / А.Л. Бельгард. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1984. – 343 с.
2. Гусев Н.А. Состояние воды в растениях / Н.А. Гусев. – М. : Изд-во "Наука", 1974. – 134 с.
3. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта / Б.А. Доспехов. – М. : Изд-во "Колос", 1979. – 416 с.
4. Карпинос Р.А. Травянистые растения широколиственных лесов СССР: Эколого-флористическая и интродукционная характеристика / Р.А. Карпинос. – М. : Изд-во "Лигма", 1985. – 204 с.
5. Колев К. Вьющиеся и вечнозеленые растения : пер. с болг. / К. Колев, Д. Димитров. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1981. – 168 с.
6. Крейча И. Альпинарий в вашем саду / И. Крейча, А. Якова. – Братислава : Изд-во "Природа", 1989. – 311 с.
7. Лікарські рослини : довідник / за ред. А.М. Гроздінського. – К. : Гол. ред. Радянської енциклопедії, 1990. – 544 с.
8. Мак-Миллан Броуз Ф. Размножение растений : пер. с англ. И.Г. Тараканова / Ф. Броуз Мак-Миллан. – М. : Изд-во "Мир", 1992. – 192 с.
9. Мінарченко В.М. Лікарські судинні рослини України (медичне та ресурсне значення) / В.М. Мінарченко. – К. : Вид-во "Фітосоціоцентр", 2005. – 324 с.

10. Определитель высших растений Украины : опред. / редкол. Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1987. – 548 с.
11. Починюк Х.Н. Методы биохимического анализа растений / Х.Н. Починюк. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1976. – 312 с.
12. Приходько С.Н. Декоративные растения открытого и закрытого грунта / С.Н. Приходько, Л.М. Яременко, Т.М. Черевченко / под ред. А.М. Гродзинского. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1985. – 664 с.
13. Рябчук В.П. Практикум з недревної продукції лісу та підсобного господарства / В.П. Рябчук, В.Я. Заячук, Л.С. Осадчук. – Львів : Вид-во ВМС, 2000. – 161 с.
14. Сидорук Т.Н. Биология некоторых видов почвопокровных растений / Т.Н. Сидорук, Б.С. Сидорук. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1992. – 104 с.
15. Чопик В.И. Дикорастущие полезные растения Украины / В.И. Чопик, Л.Г. Дудченко, А.Н. Краснова. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1983. – 399 с.
16. Ященко М.П. Ніжні супутники / М.П. Ященко. – К. : Вид-во "Реклама", 1978. – 143 с.
17. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.planthaven.com/Vinca/breeder.html>.

Гриник Е.Н., Горбенко Н.Е. Перспективы интродукции барвинка малого (*Vinca minor* L.) во Львовской области

Приведена характеристика барвинка малого (*Vinca minor* L.) и его внутривидовых таксонов, впервые дано их детальное описание. Рассмотрены способы размножения барвинка малого, особенности вегетативного размножения. Описана скорость разрастания вида в различных условиях культивирования.

Ключевые слова: барвинок малый, декоративные формы, сорта, культивары, размножение, культивирование, лесные фитоценозы.

Hrynyk O.M., Horbenko N. Ye. The introduction prospects of Common periwinkle (*Vinca minor* L.) in Lviv region

The Common periwinkle (*Vinca minor* L.) and its intraspecific taxa characteristic have been given. Their detailed description has been submitted for the first time. The Common periwinkle methods of propagation, vegetative propagation peculiarities have been considered. The rate of species proliferation in the various culture conditions has been described.

Keywords: Common periwinkle, decorative forms, varieties, cultivars, propagation, cultivation, forest phytocenoses.

УДК 712.1:635.9:580.006

Проф. І.С. Косенко, д-р біол. наук;

ст. наук. співроб. О.А. Балабак, канд. с.-г. наук; ст. наук. співроб.

О.К. Мороз, канд. біол. наук; мол. наук. співроб. І.Л. Дениско –

Національний дендропарк "Софіївка" НДІ НАН України

**СТВОРЕННЯ КОМПЛЕКСУ З ВИРОЩУВАННЯ САДЖАНЦІВ
ДЕКОРАТИВНИХ І ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР НА ПРИКЛАДІ
ДОСЛІДНО-ВИРОБНИЧОЇ ДІЛЯНКИ НАЦІОНАЛЬНОГО
ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ "СОФІЙКА" НАН УКРАЇНИ**

Дослідно-виробничу ділянку Національного дендрологічного парку "Софіївка" НАН України було створено у 1949 р. з метою відновлення та поповнення насаджень парку. Нині її площа становить близько 30 га. Дослідно-виробнича ділянка є розсадником змішаного типу: на ній вирощують широкий асортимент декоративних та плодкових дерев і кущів, а також значну кількість трав'яних ґрунтопокривних рослин. На ділянці відбувається впровадження нових технологій та цінних видів, форм і сортів рослин, які вирощують як садивний матеріал для дендропарку та для озеленення населених пунктів України.

Ключові слова: Національний дендропарк "Софіївка", дослідно-виробнича ділянка, садивний матеріал, зелені насадження, наукова робота.

Створення зелених насаджень – садів, парків, скверів – має важливе значення для покращення санітарно-екологічної ситуації у багатьох населених місцях на теренах України. Збереження існуючих насаджень і створення нових зумовлюють зростання потреби у садивному матеріалі декоративних та плодкових культур, нестача якого значною мірою гальмує проведення робіт з озеленення населених територій. Отже, організації нових та вдосконаленню роботи існуючих розсадників потрібно приділяти особливу увагу. Крім цього, актуальним є введення інтенсивних ресурсозберігаючих технологій. Наочним прикладом може бути організація комплексу з вирощування саджанців декоративних і плодкових культур на дослідно-виробничій ділянці Національного дендропарку "Софіївка" НАН України (надалі дендропарк). Цю ділянку було створено у 1949 р. для забезпечення садивним матеріалом потреб парку при відновленні його насаджень і подальшій розбудові. Протягом усього часу функціонування на дослідно-виробничій ділянці було вирощено близько 20 млн шт. саджанців декоративних і плодкових культур, багато з яких і нині прикрашають міста і села України.

Впродовж двох останніх десятиліть з-за кордону завозиться значна кількість вирощених на штучних сумішах саджанців декоративних культур, які внаслідок пересаджування у місцеві ґрунти гинуть. Багаторічні дослідження показали, що значно кращі результати в озелененні дає садивний матеріал, вирощений у тих самих ґрунтово-кліматичних умовах. Крім цього, важливим фактором є скорочення часу між викопуванням рослин на розсаднику та висаджуванням їх на постійне місце. Дослідно-виробнича ділянка, організована при дендропарку, цілком відповідає цим вимогам. Вона є розсадником змішаного типу: на ній вирощується великий асортимент декоративних та плодкових дерев і кущів, а також значна кількість трав'яних ґрунтопокривних рослин, що останнім часом широко застосовуються для відновлення трав'яного покриву в насадженнях парку. Зокрема, на дослідно-виробничій ділянці зібрано колекції, що є національним надбанням України: 14 видів, 15 форм ліщини, 130 сортів та гібридів фундука; 130 видів і сортів бузку; близько 600 сортів троянд; 30 видів і форм бука; 44 види і форми ялини; понад 100 видів, форм і сортів ялівцю. На дослідно-виробничій ділянці застосовуються розроблені науковцями нові інтенсивні технології вирощування саджанців, що стосуються дорошування акліматизованого рослинного матеріалу, отриманого у мікроклональній лабораторії, живцювання в установці дрібнодисперсного зволоження, застосування краплинного зрошування тощо.

Загальна площа дослідно-виробничої ділянки – 30 га. До її виробничої структури входять: арборетум – 2 га; захисна лісосмуга – 2,3 га; господарський двір, будови, насосна станція – 1 га; теплиці – 0,5 га; установка дрібнодисперсного зволоження – 0,3 га; контейнерна ділянка – 0,5 га; багаторічні посадки – 2,7 га; маточники – 1 га; шкільки – 9,5 га. Комплекс із розмноження та формування саджанців містить: шкільку сіянців – 0,5 га; шкільки окулірування та формування саджанців – 3,5 га (зокрема: плодкових культур – 1 га; тро-